

Eugenia Dabertowa (1934–2023)

Fot. Archiwum rodzinne

30 listopada 2023 roku zmarła Eugenia Dabertowa z domu Filipiak, osoba znana w Poznaniu, szczególnie w środowiskach związanych z opozycją antykomunistyczną, „Solidarnością” i wydarzeniami okresu budowy zrębów demokracji. Zasluguje bez wątpienia na szersze opracowanie, ale w tym miejscu chciałbym poświęcić jej kilka słów w związku z jej pracą w Bibliotece Uniwersyteckiej w Poznaniu.

Eugenia Dabertowa urodziła się w Jarocinie 28 sierpnia 1934 roku. Rodzina szybko przeprowadziła się do Poznania, gdzie Eugenia ukończyła Szkołę Podstawową nr 32 i – w 1952 roku – Liceum Ogólnokształcące nr 5. Następnie podjęła studia na Wydziale Filologicznym UAM, uzyskując w 1956 roku tytuł magistra filologii polskiej. Została zatrud-

niona jako nauczycielka języka polskiego w Technikum Przemysłu Spożywczego we Wronkach. Po roku podjęła pracę w Instytucie Badań Literackich PAN w Warszawie (do roku 1969) na stanowisku asystenta dokumentacji naukowej, po pewnym czasie zdała egzamin nadający jej uprawnienia dokumentalisty dyplomowanego. W 1972 roku rozpoczęła pracę w Bibliotece Uniwersyteckiej w Poznaniu. Doświadczenie zawodowe, potwierdzone wspomnianym egzaminem, pozwoliło na zatrudnienie jej od razu na stanowisku adiunkta dokumentacji naukowej i powołanie 1 grudnia 1973 roku na kierownika Sekcji Informacji Bibliograficznej OIN. Pełniła równocześnie funkcję zastępcy kierownika Oddziału Informacji Naukowej. Rok później awansowała na stanowisko dokumentalisty dyplomowanego. W kolejnych ocenach i opiniach podkreślano jej szeroką wiedzę, doświadczenie, sumienność, odpowiedzialność,

umiejętność samodzielnego rozwiązywania zagadnień związanych z zaspokajaniem potrzeb użytkowników oraz bardzo duże zdolności organizacyjne i wybitny talent dydaktyczny. Była zainteresowana własnym rozwojem, co przejawiało się w podejmowaniu prób pracy naukowej oraz współpracy z Instytutem Bibliotekoznawstwa i Informatyki Naukowej w zakresie realizacji ćwiczeń praktycznych ze studentami. Aktywnie uczestniczyła w życiu naukowym, biorąc udział w szkoleniach, konferencjach, wygłaszając referaty i publikując pierwsze opracowania. Była słuchaczem seminarium doktorskiego prowadzonego przez prof. dr hab. Helenę Chłopocką z Biblioteki Kórnickiej PAN, zajmowała się zagadnieniami kultury XIX wieku. Stopnia naukowego nie uzyskała, ale wspomniane zainteresowania znalazły odzwierciedlenie w jej późniejszych publikacjach. Zaangażowana społecznie, od 1975 roku pełniła funkcję przewodniczącej Rady Oddziałowej ZNP Biblioteki i IBiIN, w której to pracy uwidaczniała się jej troska zarówno o dobro instytucji, jak i o interesy poszczególnych pracowników. 1 lutego 1979 roku została kierownikiem Oddziału Bibliotek Zakładowych. Do pełnienia tej funkcji predestynowały ją, według opinii ówczesnego dyrektora, „olbrzymi zasób kwalifikacji faktycznych, jak również odpowiednich formalnych” i doskonała umiejętność kierowania zespołami ludzkimi. Kilkakrotnie na wniosek dyrektora Biblioteki otrzymywała roczne Nagrody Rektora UAM, została też awansowana na stanowisko starszego dokumentalisty dyplomowanego.

Przekonania polityczne i społeczne pozwoliły jej włączyć się czynnie w wydarzenia sierpnia 1980 roku i aktywnie działać w strukturach NSZZ „Solidarność” na poziomie Biblioteki i UAM. Należała do grona współzałożycieli związku w Uniwersytecie i była faktycznym przywódcą ruchu społecznego, a w konsekwencji strajku w Bibliotece Głównej¹. Jego efektem stały się odwołanie dotychczasowego jej dyrektora i rozpoczęcie procesu demokratyzacji Biblioteki, a także przemiana działań merytorycznych i organizacyjnych, które miały przynieść zmianę zasad funkcjonowania i nowy społeczny wizerunek instytucji. Stanowiły one realizację dziesięciu punktów naprawczych zawartych w postulatach strajkowych. Eugenia Dabertowa przewodniczyła powołanej wówczas rektorskiej komisji ds. prohibitów, pracowała w zorganizowanej w 1981 roku komisji ds. gromadzenia zbiorów. Był to trudny okres w jej życiu, bo to na niej głównie ogniskowały się ataki obrońców starego porządku, które przetrwała dzięki hartowi ducha i wsparciu zdecydowanej części zespołu współpracowników.

W opinii z 4 czerwca 1981 roku dr Zdzisław Szkutnik podkreślał skuteczne działania Eugenii Dabertowej na rzecz interesów pracowników, instytucji i zawodu bibliotekarskiego. Zaowocowało to powołaniem jej 1 września 1981

¹ Wydarzenie to zostało opisane w artykule *Zapomniany strajk*, „Kronika Miasta Poznania” 2005, nr 4, s. 148–161.

roku na okres trzech lat (do 31 sierpnia 1984 roku) na stanowisko wicedyrektora. Zrezygnowała z pełnienia tej zaszczytnej funkcji już w styczniu 1982 roku z powodu nieporozumień i niemożności współpracy z kierownictwem Biblioteki, a przede wszystkim w geście solidarności z rektorami UAM usuniętymi ze swoich stanowisk. Otrzymała sześciomiesięczny urlop naukowy, po którym miała powrócić do pracy w Oddziale Opracowania Rzeczowego. Uznawszy tę propozycję za niesatysfakcjonującą, poprosiła o przeniesienie do Biblioteki Wydziału Prawa i Administracji, co z kolei zostało uniemożliwione przez Kolegium Dyrekcyjne. Podtrzymanie tej decyzji przez władze rektorskie poskutkowało ostateczną rezygnacją z pracy w Bibliotece z dniem 31 marca 1984 roku.

W kolejnych latach życia Eugenia Dabertowa była dziennikarką niezależną i redaktorką regionalnych oraz ogólnopolskich pism podziemnych. Systematycznie współpracowała ze środowiskami demokratycznymi, solidarnościowymi, aktywnie uczestniczyła w realizacji wielu bieżących inicjatyw i poświęcała wiele uwagi dokumentowaniu historii i ludzi, szczególnie na tej niwie czynnych i zasłużonych. Z tym nurtem działalności związane są takie jej publikacje, jak: *Czas próby. Wielkopolska 13 XII 1981 – 4 VI 1989* we współpracy z Dorotą Matyaszczyk i Aleksandrą Pietrowicz (1989); *Pomnik Poznańskiego Czerwca 1956: symbol pamięci i sprzeciwu*, wspólnie z Markiem Lenartowskim (1996); *Z ducha Poznania. Rozmowy z Januszem Pałubickim* (1997); *Kaczmarek nad Kaczmarkami. Rozmowy z prezydentem m. Poznania Wojciechem Szczęsnym Kaczmarkiem* (1998); *Na antypodach wolności. Rozmowy ze Stefanem Nędzyńskim, działaczem międzynarodowego ruchu wolnych związków zawodowych* (2000); „Solidarność” *Wielkopolska 1980–1989: kalendarium* (2000); *Walka o pamięć Czerwca '56. Obchody 26. rocznicy Czerwca w 1982 r. (stan wojenny)*, wspólnie z Agnieszką Łuczak (2001); *Od „Drużyny Lecha Wałęsy” do Akcji Wyborczej Solidarność: „Solidarność” w parlamencie (1989–2001)* (2005); *Taśma życia Przemysława Bystrzyckiego* (2005); *Dzień po dniu. Wznoszenie Pomnika Poznańskiego Czerwca 1956 – współautorstwo Marek Lenartowski* (2006); *Doktor Piotr: pasje życia Piotra Janaszka* (2009).

Ślad powrotu do wcześniejszych zainteresowań naukowych zawierają: *Gry i zabawy w one lata. Teatry amatorskie na prowincji Wielkiego Księstwa Poznańskiego w drugiej połowie XIX wieku* (2015); *Książki przeciw armatom: pracownicy książki w służbie „sprawy narodowej” w Wielkim Księstwie Poznańskim w XIX wieku* (2016) oraz *Wizja Ameryki w „Kronikach tygodniowych” Bolesława Prusa* (2016).

W 2012 roku zebrała, przygotowała do druku, opatrzyła wstępem i komentarzami *Notatnik poetycki* ks. Honoriusza Stanisława Kowalczyka, a w kolejnych latach opublikowała dwie własne próby poetyckie: *Smugi czasu* (2017) oraz *Zamyślenia* (2020). Charakter wspomnieniowy miał tom *Osobowym przez czas. Szkice z pamięci* (2010).

Była żoną Jerzego Daberta (od roku 1956) oraz matką trojga dzieci.

W 2001 roku została wyróżniona przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego odznaką Zasłużony Działacz Kultury, a w 2012 roku odznaczona przez Prezydenta RP Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski. Otrzymała także odznakę Świadek Historii nadaną przez Dyrektora IPN oraz Nagrodę im. J. Łukaszewicza „Posnianiana 2007”.

Artur Jazdon